

ויקטימולוגיה: סוגיות בשיח השואה

73-487-01

שם המרצה: ד"ר עדה יורמן

סוג הקורס: סמינר עיוני

שנת לימודים: תשפ"א סמסטר: שנתי היקף שעות: 2 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרת הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

הקורס נועד לערוך היכרות עם מושג היסוד בתחום הויקטימולוגיה תוך התמקדות בסוגיות הנוגעות לחויית הקורבנות (victimization) המאפיינת את החברה הישראלית בעקבות השואה. במהלך הקורס נדון בסוגיות שונות ובהן: קורבנות (victimization) השואה כמרכיב בשיח התרבותי במהלך הקורס נדון בסוגיות שונות ובהן: קורבנות (victimization) השואה כמרכיב בשיח התרבותי פוליטי בחברה הישראלית, משפט קסטנר, משפט אייכמן, פולמוס השילומים, משפטי השואה, מסעות הנוער לפולין, ההשלכות על בני הדור השני לשואה.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

הקורס מתחלק למספר נושאים ובהם: הגדרת מושג הקורבן, קורבנות קולקטיבית, הזיכרון הקולקטיבי, כרונולוגיה של זיכרון השואה בישראל, משפט קסטנר, משפט אייכמן, פולמוס ארנדט, פולמוס השילומים, פולמוס ואגנר, מסעות הנוער לפולין,

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)

הסמסטר הראשון מורכב מהרצאות פרונטאליות ומפגישות אישיות בין המרצה לסטודנטים
הסמסטר השני מורכב מהרצאות פרונטאליות ומפגישות אישיות עם הסטודנטים, בחלקו האחרון יידרשו הסטודנטים להציג את עבודתם בפני משתתפי הסמינר.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

ש"ה השיעור	שם השיעור	ליאה נדרשת	ערות
1	קורבן כמושג תיאורטי		
	סטוריה של זיכרון השואה בחברה הישראלית		

		שואה כמרכיב בשיח הפוליטי תרבותי בחברה הישראלית	4
		ישות צוותיות	6
		שפט קסטנר כמחוז זיכרון	
		ישות צוותיות	9-
		למוס ארנדט	
		ישות צוותיות	13-
		שת ואגנר שטראוס	
		ישות צוותיות	17-
		גת העבודה בפני משתתפי הקורס	19-
		כום	

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם:

חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות בהרצאות ובפגישות הצוותיות, הגשת עבודה בתום הקורס, הצגת העבודה בפני משתתפי הסמינר.

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר):

הציון מורכב משני מרכיבים: 70 אחוז ציון העבודה בתום הקורס 30 אחוז הצגת העבודה בפני משתתפי הסמינר.

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

מבוא

Holstein, J. A. & Miller, G. (1990). Rethinking Victimization: An Interaction Approach to Victimology. *Symbolic Interaction*, 13, pp. 103-122.

Quinney, R. (1972). Who is the Victim? *Criminology*, 10, 309-329.

Christie, N. (1986). The Ideal Victim. In: E. A. Fattah, *From Crime Policy to Victim Policy*. (pp.17-30). New-York: Macmillan.

בן-דוד, ש' (1989). קורבן הקריירה: גורמים ותהליך. *עבריינות וסטייה חברתית*, י"ז, 5-16.

Amir, M. (1971). *Patterns in Forcible Rape*. Chicago University Press (pp.259-276).

Miethe, T. D. (1985). The Myth of Victim Involvement in Crime: A Review and Comment on Victim Precipitation Research. *Sociological Focus*, 18, (3), pp. 209-220.

אמיר, ר' (2012). הפוליטיקה של הקרבנות תיקון עוולות היסטוריות בישראל? תל אביב : רסלינג (ע"מ 64-45)

שיח השואה

באואר, י' (2008). הרהורים על השואה. ירושלים : יד ושם. אוניברסיטת בן גוריון : מכון בן גוריון לחקר ישראל (ע"מ 7-21).

יורמן, ע' (2002). קורבנות (victimization) השואה כמרכיב בשיח התרבותי פוליטי בחברה הישראלית בין השנים 1948-1998. חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, רמת גן : אוניברסיטת בר-אילן.

צוקרמן, מ' (1993). שואה בחדר האטום-השואה בעיתונות הישראלית בתקופת מלחמת המפרץ. תל-אביב : מפעלים אוניברסיטאיים.

שטאובר, ר' (2000). הלך לדור-שואה וגבורה במחשבה הציבורית בשנות החמישים. ירושלים : יד יצחק בן צבי.

זרטל, ע' (1999). מאולם בית העם אל כותל בית המקדש : זיכרון, פחד ומלחמה (1960-1967). תיאוריה וביקורת, 15, ע"מ 19-38.

נורה, פ' (1993). בין זיכרון להיסטוריה : מחוזות הזיכרון - Les Lieux de Memoire. זמנים, 45, ע"מ 4-19.

זרובבל, י' (1994). מות הזיכרון וזיכרון המוות : מצדה והשואה כמטאפורות היסטוריות. אלפיים, 10, ע"מ 42-67.

Schwartz, B. (1991). Social Change and Collective memory : The Democratization of George Washington. *American Sociological Review*, 56, pp. 221-236.

לה-קפרה, ד' (2006). לכתוב היסטוריה, לכתוב טראומה. תל-אביב : רסלינג / יד ושם (ע"מ 73-37).

פלמן, ש' לאוב, ד' (2008). עדות משבר העדים בספרות, בפסיכואנליזה ובהיסטוריה. תל אביב : רסלינג. (ע"מ אלמוג, ש' (2009). טראומה, נרטיב ומשפט. בתוך : ש' אלמוג, ד' ביניש, י' רותם (עורכות). ספר דליה דורנר (143-160). נבו הוצאה לאור.

משפט קסטנר

באואר, י' (2001). *הרהורים על השואה*. ירושלים: יד ושם, באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון. (ע"מ 215-249).

הלוי, ב' (1955, 2008). פסק הדין במשפט גרינוואל-קסטנר, 22 ביוני 1955. בתוך: שפירא, א' (עורכת), *אנו מכריזים בזאת 60 נאומים נבחרים בתולדות ישראל* (ע"מ 71-76). אור-יהודה: כנרת, זמורה-ביתן, דביר מוציאים לאור.

שקד, מ' (2000). ההיסטוריה בבית המשפט ובית המשפט בהיסטוריה. *אלפיים*, 20, 36-80.

וייץ, י' (2001). תנועת החרות- שמואל תמיר ומשפט קסטנר: שלושה מסמכים מארכיונו של אריה בן אליעזר במכון ז' בוטינסקי. *עיונים בתקומת ישראל*, 11, 598-616.

שטאובר, ר' (1988). הוויכוח הפוליטי על משפט קסטנר על פי העיתונות המפלגתית. *הציונות*, י"ג, 219-246.

בילסקי, ל' (1999). משפט קסטנר. 50 ל-48 מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל. *גיליון מיוחד של תיאוריה וביקורת*, 12-13, ע"מ 125-136.

להב, פ' (1999). *ישראל במשפט*. תל-אביב: עם-עובד.

שגב, ת' (1991). *המיליון השביעי- הישראלים והשואה*. ירושלים: דומינו. (ע"מ 237-303).

מעוז, א' (1999). שיפוט היסטורי-משפט קסטנר וועדת החקירה בעניין רצח ארלוזורוב. בתוך: ד' גוטויין, מ' מאוטנר (עורכים), *משפט והיסטוריה* (ע"מ 441-471). ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל.

משפט אייכמן

האוזנר, ג' (1961, 2008). פתיחת דבר התביעה במשפט אייכמן, 17 באפריל 1966. בתוך: שפירא, א' (עורכת), *אנו מכריזים בזאת 60 נאומים נבחרים בתולדות ישראל* (ע"מ 91-95). אור יהודה: כנרת, זמורה-ביתן, דביר מוציאים לאור.

גורי, ח'. (2001). *מול תא הזכוכית*. תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

האוזנר, ג' (1980). *משפט ירושלים*. בית לוחמי הגטאות והוצאת הקיבוץ המאוחד.

וייץ, י' (1993). משפט אייכמן כנקודת מפנה. *דפים לחקר תקופת השואה*, י"א, ע"מ 175-189.

וייץ, י' (1999). בין קתרזיס לקרב סכינים: "משפט אייכמן" ו"משפט קסטנר" והשפעתם על החברה הישראלית. בתוך: ד' גוטויין, מ' מאוטנר (עורכים), *משפט והיסטוריה* (ע"מ 395-421). ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל.

יבלונקה, ח' (2000). *מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן*. תל-אביב: ידיעות אחרונות.

שגב, ת' (1991). *המילין השביעי-הישראליים והשואה*. ירושלים: דומינו. (ע"מ 307-358).

פולמוס ארנדט

זרטל, ע' (1999). *חנה ארנדט נגד מדינת ישראל*. 50 ל-48 מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל-גיליון מיוחד של תיאוריה וביקורת, 12-13, ע"מ 159-167.

בילסקי, ל' (2001). *ארנדט בירושלים, אלפיים*. בשביל הזיכרון, (41), ע"מ 16-23.

זרטל, ע' (2002). *האומה והמוות היסטוריה זיכרון פוליטיקה*. תל-אביב: דביר. (ע"מ 179-222).

בילסקי, ל' (2007). *תחרות מספרי הסיפורים במשפט אייכמן*. בתוך: אשהיים, ס' (עורך), *חנה ארנדט בירושלים* (ע"מ 257-283). ירושלים: הוצאת מאגנס.

משפטי הקאפו

לוין, א' (2016). *קאפו באלנבי: העמדת יהודים לדין בישראל באשמת סיוע לנאצים*. ירושלים: יד בן צבי. מורשת: בית עדות ע"ש מרדכי אנילביץ. (40-23, 409-311).

גור-אריה, ח' (2011). *"שם" ו"כאן" משפטו של הרש ברנבלט.. עיוני משפט ל"ד (1)*, 239-279.

ברוט, ר' (2012). *"האזור האפור" של שיתוף הפעולה בבית המשפט*. תיאוריה וביקורת, 40, ע"מ 157-187.

ברוט, ר' (2014). *"אותם יהודים אשר בשעת מלחמה חטאו לגבי העם היהודי"*: המשפטים של משתפי הפעולה היהודים במחנות העקורים בגרמניה. בשביל הזיכרון, 17, ע"מ 10-19.

פולמוס השילומים

בגין, מ' (1952, 2008). *נאום בהפגנת המונים בכיכר ציון בירושלים נגד הסכם השילומים עם גרמניה*, 7 בינואר 1952. בתוך: שפירא, א' (עורכת), *אנו מכריזים בזאת- 60 נאומים נבחרים בתולדות ישראל* (ע"מ 66-70). אור יהודה: כנרת, זמורה ביתן, דביר מוציאים לאור.

וייץ, י' (1999). *תנועת החירות נגד השילומים מגרמניה*. 50 ל-48 מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל-גיליון מיוחד של תיאוריה וביקורת 12-13, ע"מ 99-109.

ברזל, נ' (1995). הכבוד, השואה והזיכרון בדיונים בשאלת הפיצויים והשילומים מגרמניה בשנות ה-50. *יד ושם* קובץ מחקרים כ"ד, 203-225.

שגב, ת' (1991). *המיליון השביעי-הישראליים והשואה*. ירושלים: דומינו (ע"מ 171-236).

וייץ, י' (2007). משה שרת והסכם השילומים עם גרמניה 1949-1952. בתוך: י' שרת (עורך), *פולמוס השילומים, משה שרת במערכות המשא ומתן על השילומים מגרמניה* (ע"מ 11-54). תל-אביב: העמותה למורשת משה שרת.

מסעות הנוער לפולין

פלדמן, ג' (2001). בעקבות ניצול השואה הישראלי: משלחות נוער ישראליות לפולין וזהות לאומית. *תיאוריה וביקורת*, 19, 167-190.

שגב, ת' (1991). *המיליון השביעי-הישראליים והשואה*. ירושלים: דומינו (ע"מ 451-468).

פלדמן, ג' (1998). מעל בורות המים ומתחת לדגל ישראל המונף ברמה. *ילקוט מורשת*, ס"ו, ע"מ 81-104.

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים: רשימת הקריאה המצורפת לקורס.